

De hongerigen voeden

In het kader van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid gaan de diocesane diaconale werkers in een aantal artikelen nader in op de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid. Dit artikel bespreekt 'Het voeden van de hongerigen en het verstrekken van goede raad'.

Honger

Nader beschouwd is 'honger' het biologische signaal van het lichaam dat er behoefte aan eten is. Het wordt veroorzaakt door de daling van het glycogeen-gehalte in de lever tot onder een bepaald niveau. 'Honger' is nauw verbonden met 'Armoede'. Armoede is het niet kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften. Zij ontstaat wanneer mensen onvoldoende betaalmiddelen hebben om te kunnen voorzien in zaken als schoon en drinkbaar water, voedsel, kleding, huisvesting en gezondheidszorg. Zij gelden als noodzakelijk om een menswaardig leven te kunnen leiden.

Volgens het World Food Programme (WFP.org) is acute honger iets dat we doorgaans (alleen) op de tv zien. In oorlogs- of rampsituaties heeft de bevolking vaak geen toegang meer tot voedsel. Dagelijkse ondervoeding is een minder zichtbare vorm van honger maar raakt veel meer mensen. Voor weken, soms zelfs voor maanden, moeten slachtoffers het met minder dan de dagelijks aanbevolen 2.100 kilocalorieën doen. Het lichaam compenseert dit gebrek aan energie door de fysieke en mentale activiteiten te vertragen. Honger

verzwakt ook het immuunsysteem. Door gebrek aan de juiste voeding zijn ondervoede kinderen bijzonder kwetsbaar.

Armoede en honger in Nederland

De 'Hunger Map 2015' (www.fao.org/hunger/en/) laat zien hoe honger en ondervoeding wereldwijd aanwezig zijn. Volgens deze kaart heeft in Nederland, zoals in de rest van Zuid-Europa, minder dan 5 procent van de bevolking te maken met ondervoeding. Maar wat betekent dit? In 2013 is het 'Armoedesignalement' gepubliceerd. Hierin staat gedetailleerd beschreven hoe de armoede in Nederland is verdeeld. Uit het Armoedesignalement blijkt dat er in 2012 664.000 huishoudens (9,4 procent van alle huishoudens) moesten rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Gezamenlijk bestaan die huishoudens uit 1,33 miljoen mensen. Maar daarmee wordt nog niet 'honger' gedefinieerd. In Europees onderzoek wordt het aantal mensen berekend dat onvoldoende geld heeft om eens in de twee dagen een warme maaltijd met vlees, vis of een vegetarische vervanger te betalen. Hoeveel mensen zijn dat in Nederland? Het Armoedesignalement constateert op basis van dat onderzoek dat 13 procent van de huishoudens met een laag inkomen zich om de dag niet zo'n warme maaltijd kan veroorloven. Dat betreft dus bijna 173.000 mensen in huishoudens onder de lage-inkomensgrens. Er zijn ook mensen met een inkomen boven die grens die zich eens in de twee

dagen geen maaltijd met vlees of vis kunnen veroorloven; bijna 300.000 mensen. In totaal waren er dus in 2012 in Nederland ruim 450.000 mensen die zich niet dagelijks een warme maaltijd kunnen veroorloven.

Voedselpakketten

In 2013 heeft een landelijk oecumenisch armoedeonderzoek plaatsgevonden naar de diaconale hulpverlening door Kerken vanwege armoede. Daaruit blijkt dat het aantal mensen dat bij de R.-K. Kerk een aanvraag heeft gedaan voor financiële hulp ten opzichte van 2009 met

ruim 50 procent is toegenomen. De hulp die parochies en PCI-en bieden, bestaat vooral uit financiële giften en materiële hulpverlening in natura, met name in de vorm van voedselpakketten.

De afgelopen maand december hebben PCI-en, caritaswerkgroepen en andere kerkelijke diaconale groepen in groten getale kerstpakketten verdeeld onder hulpbehoevenden. Er zijn PCI-en in ons bisdom die meer dan 50 procent van het budget besteden aan kerstpakketten om zo kwetsbare mensen een hart onder de riem te steken. Dergelijke pakketten kunnen omschreven worden als variant op de voedselpakketten die PCI-en en diaconale groepen in en vanuit parochies verstrekken. De inhoud bestaat vooral uit lang houdbare en voedzame producten. Zulke noodpakketten worden soms ook op voorraad gehouden om iemand die om hulp komt vragen, snel en voor enige dagen te helpen. Soms worden, bijvoorbeeld in samenspraak met de Voedselbank, pakketten samengesteld die meer rekening houden met iemands persoonlijke omstandigheden, zoals de gezinssamenstelling. Vrijwilligers van PCI-en en caritaswerkgroepen die bij hulpbehoevenden thuis komen en hulp bieden in de vorm van voedselpakketten, weten bij uitstek hoe die van pas komen in situaties waar mensen te weinig geld hebben om dagelijks een (warme en gezonde) maaltijd te bereiden. In een toenemend aantal parochiecentra, inloophuizen en 'herbergen' worden (tijdelijke) buurtbewoners die kwetsbaar en vereenzaamd zijn, uitgenodigd voor een gezamenlijke maaltijd. Soms krijgen zij ook de gelegenheid om samen te koken en te eten.

Goede raad

'Honger' in een land als Nederland is vaak van een andere aard dan in een van de zogenaamde 'hongerlanden' (zie hiervoor de Hunger Map). Er zijn mensen die dan ook niet zozeer van 'honger' spreken maar van 'trek hebben'. Synoniemen van het woord 'hongerig' verwijzen niet alleen naar 'honger en dorst hebben', maar ook naar woorden als 'begerig, hebberig, inhalig, hebzuchtig en gulzig'. Het voeden van de hongerigen kent dus ook associaties naar een kant die mensen meer laat zien als hebberige wezens die uit zijn op het acuut vervullen van verlangens, soms ten koste van anderen. In de Kerstperiode viel mijn oog op een krantenartikel met als titel 'Na de gierigheid nu de gulzigheid'. Het artikel beschrijft hoe mensen zich in tijden van uitverkoop gedragen: "Ze vallen de rekken aan als sprinkhanen die op het punt staan een moestuin kaal te vreten." "Wij creëren begeerte," aldus een detailhandel-deskundige. "De drijfveer achter al deze aankopen is zonder twijfel gulzigheid."

In een omgeving waar continue 'begeerte' wordt gecreëerd en mensen voortdurend worden bestookt met impulsen om vooral toe te geven aan deze andere kant van 'honger hebben en gevoed worden', is het uitermate ingewikkeld om als vrijwilliger van caritas en diaconie in te gaan op hulpvragen van mensen. Niet omdat een vrijwilliger de hulpvraag niet begrijpt. De hulpvraag is meestal helder en concreet. Vaak betreft het voedsel of geld. Dit is niet het probleem. Het probleem is dat vaak onder de hulpvraag een ander, meer fundamenteel probleem schuil gaat. Dit probleem heeft veelal te maken met de vraag hoe kwetsbare mensen staande blijven en goede keuzes maken in kwesties die hen raken. Deze kwesties hebben vaak van doen met het beginsel van 'niet meer uitgeven dan er binnenkomt' en het weerstand bieden aan snelle en simpele behoeftevervulling. Vrijwilligers die hiermee in een hulpvraag geconfronteerd worden en goede raad moeten geven, brengen in de omgang met zo'n hulpvraag ook zichzelf in: hun zorgen en twijfels, kwetsbaarheden en overtuigingen. Parochies en PCI-en die hun vrijwilligers uitzenden naar kwetsbare mensen om te helpen waar dit nodig is, zouden een plek voor deze vrijwilligers moeten creëren waar zij hun verhaal kunnen doen om zo als mens staande te blijven in de rauwe werkelijkheid van armoede en honger.

Om te luisteren

'Brich dem Hungrigen dein Brot' (BWV 39) is een religieuze cantate gecomponeerd door Johan Sebastian Bach. De tekst van het openingskoor is afkomstig uit het Bijbelboek Jesaja 58,7-8 (Is het niet: je brood delen met de hongerige, onderdak bieden aan armen zonder huis, iemand kleden die naakt rondloopt, je bekommeren om je medemensen? Dan breekt je licht door als de dageraad, je zult voorspoedig herstellen. Je gerechtigheid gaat voor je uit, de majesteit van de HEER vormt je achterhoede.)

door diaken Herman Rolles,
diocesaan diaconaal werker

